

Vážení čtenáři,

v letošním roce probíhá parlamentní debata nad přijetím nového Památkového zákona, který nám dobrovolníkům má zakázat provádění povrchových sběrů. Nejde o žádnou maličkost, jde o činnost, které se mnozí z nás intenzivně věnují dlouhá léta. Dokonce jsou známy i případy, že jde o celoživotní zaujetí. Toto téma souvisí s několika skutečnostmi, které bych rád v úvodu pojmenoval.

Jakým způsobem se dobrovolníci (nebo také amatéři, neprofesionální archeologové) v archeologii objevili je všeobecně známo a není třeba to dále rozvádět. Jejich podíl na vzniku a rozvoji archeologie je dobře znám, např. z četných prací našeho p. předsedy dr. Karla Sklenáře. K omezení jejich vlivu na chod archeologie dochází v průběhu profesionalizace oboru, která probíhala pod tlakem politické situace 50. let 20. století. Jejím charakteristickým znakem byla snaha po soustředění veškerého dění do institucí, které byly pod politickou kontrolou KSČ. To bylo důvodem likvidace všech starých struktur stojících dosud mimo ně, tím také jedné typické části občanské společnosti. Dobrovolníci se tak ocitli mimo hlavní proud dění.

Kam zmizeli ti zapálení, odpovědní, krásní lidé, o nichž píše Karel Sklenář? Nikam, žijí mezi námi i dnes. Pracují intenzivně a odpovědně pro svůj zamilovaný obor, jen se o tom málo ví.

Působí v mnoha směrech. Většina z nich provádí zmíněné povrchové sběry. Dávno předtím, než byla tato pracovní metoda povýšena mezi standardní archeologické metody. Způsob jejich provádění byl mezi nimi předáván z generace na generaci. Nikdo jejich provádění nenařizoval, neorganizoval. Přesto byly uskutečňovány na mnoha místech ČR. V určitých regionech se stalo provádění povrchových sběrů společným jmenovatelem pro sdružování dobrovolníků do menších uskupení – kroužků, také do ČSSA a později ČAS. Naše regionální severomoravská pobočka ČSSA vznikla právě tímto způsobem. Samozřejmě ve spolupráci s profesionálními archeology, kteří tehdy působili na severu Moravy a uvědomovali si přínos dobrovolníků pro oživení práce v terénu.

Každý pravděpodobně zná někoho, kdo provádí povrchové sběry. Nevím, zda si ale umíme představit, jaký význam má působení dobrovolníků v regionech, kde někdo povrchové sběry provádí systematicky. Toto číslo Supplement nabízí takovou možnost a to na příkladu jedné z regionálních poboček. Naše pobočka je živý organizmus lidí navzájem spojených osobními vazbami a hlavně týmovou spoluprací. Nejsme parta nepřijemných potíživců, rebelantů, mluků, je za námi vidět konkrétní práci. Jsme dobrovolníci působící na poli archeologie, stejně jako naši předchůdci na úrovni našich otců, dědů, pradědů, také kolegů v zahraničí. Vedle členů naší pobočky naleznete v Supplementech i jména několika nečlenů a jejich příběhy. Vybrali jsme osoby známé, zvláště takové, jejichž přínos je pro archeologii opravdu zásadní.

V závěru našeho sborníčku naleznete krátká zamyšlení JUDr. Aleše Uhlíře a Mgr. Jiřího Jílka. Přečtete si prosím pozorně, o čem píší. Každý z nich se dívá z jiného úhlu pohledu, nicméně v tom hlavním se shodují.

Dobrovolníci, ať už se jim říká amatéři nebo i jinak, byli vždy a jsou i dnes součástí archeologie. Je načase zrušit to tíživé dogma z naší totalitní minulosti: amatér = potíživista a diletant a zamyslet se nad stereotypy, které nás údajně „*stále nutí uvažovat politicky*“.

- o -

Text Supplement je rozdělen do několika částí, z nichž každá charakterizuje určitý časový úsek:

V první části naleznete příklady fungování neprofesionální archeologie na Moravě v poválečném období, v období naší totalitní minulosti, příp. i pozdější. Ty vyvrací stereotyp o tom, že taková archeologie po profesionalizaci oboru již neexistovala, nebo že byla v útlumu.

Druhá část připomíná příklady sdružování archeologů ve spolcích v dobách již dávno minulých. Důležitou praktickou zkušeností se stala úspěšná spolupráce regionálního muzea v Mikulově s dobrovolnými spolupracovníky archeologického oddělení a kronikáři okresu Břeclav, kterou její účastníci vnímali jako pokus o oživení Moravského archeologického klubu.

Následující dvě části charakterizují působení naší pobočky. Jednak v minulosti předcházející jejímu vzniku v letech 1980–1982, dále pak po celou dobu naší existence: Typickým znakem se stalo působení řady regionálních kroužků. Nejstarší z nich se zformoval již v 50. letech 20. století v Mohelnici a v jejím okolí. Jeho působení skončilo smrtí jednoho z jeho čelných představitelů – Vladimíra Kapla. Rýmařovský kroužek vznikl na sklonku 60. let 20. století a v osobě Jiřího Karla

žije dodnes. Příborský kroužek vznikl na počátku 70. let. 20. století. Jeho členové působí dodnes v podobě Archeologického klubu, který ale není součástí ČAS. Z několika dalších působících souběžně se severomoravskou pobočkou ČSSA/ ČAS, se stal nejvýznamnějším kroužek kopřivnický.

Pro většinu členů těchto uskupení se stal typickým povrchový výzkum – sběr. Jejich soustavná práce přinesla naší archeologii mnoho zcela nových poznatků. Dalším typickým projevem je publikace výsledků této práce. Jednak v samostatných knihách menšího i většího rozsahu, také prostřednictvím našich periodik, příp. Internetu. Nelze vůbec spočítat, kolik toho naši členové objevili a prozkoumali. V mnoha případech po jejich povrchových sběrech následoval regulérní archeologický průzkum a tím přispěli našim profesionálním členům v jejich práci. Důležitá je i oblast popularizace oboru – přednáškami, četnými texty v regionálním tisku, výstavami, spoluprací s dětmi a mládeží, účastí na televizních a rozhlasových pořadech. Také angažovaností našich členů na vzniku a chodu celé řady regionálních muzeí, spoluúčastí na fungování dalších spolků.

Nakonec je připojeno několik úvah o významu dobrovolnictví v archeologii. Také o tom, jaký význam může mít pro obor v budoucnosti.

Dalibor Kolbinger